

ВІДОБРАЖЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ МОДЕЛЮВАННЯ ПОСТ ВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМАХ

Стегней М.І.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки та фінансів
Мукачівського державного університету
м. Мукачево, Україна*

У сучасних умовах війни в Україні для забезпечення можливостей соціально-економічного розвитку кожного окремого регіону та країни, в цілому, важливе значення має максимальне використання наявного економічного потенціалу. Коли на території одних регіонів ідуть активні бойові дії, необхідно вміло використовувати економічний потенціал інших регіонів для забезпечення потреб усієї держави. Велику увагу слід приділяти можливостям відновлення та розвитку національного економічного потенціалу України на підставі використання інструментів прогнозування, що дозволить оптимізувати структурні співвідношення не тільки економічних підсистем, а і процесів виробництва валового національного продукту, систематизувати інформаційні потоки на рівні країни та її регіонів.

Сучасні освітні програми підготовки фахівців різних освітніх рівнів економічного блоку повинні охоплювати можливості формування у здобувачів компетентностей з моделювання та прогнозування параметрів економічних систем і економічного потенціалу.

Аналіз попередніх результатів наукових досліджень свідчить, що багато уваги на національному та регіональному рівнях приділяється оцінці економічного потенціалу, проте більшість із опублікованих результатів ґрунтується на експертних оцінках, які є суб'єктивними і не можуть бути пролонгованими у часі, тим паче в надзвичайних умовах військової агресії.

Таким чином, на сьогоднішній день, відсутні єдині методичні підходи щодо оцінки економічного потенціалу України та можливостей прогнозування щодо його складових компонент.

На нашу думку, для прогнозування складових параметрів національного економічного потенціалу на основі динамічних моделей в системі соціально-економічного розвитку важливим є використання

наявних статистичних даних та сучасних інструментів прикладних програм.

Для об'єктивності обґрунтування пропонує методичних підходів побудови динамічних моделей національного економічного потенціалу та складання прогностичних оцінок необхідно дослідити сутнісні підходи до визначення категорій «потенціал». За визначенням Карла Маркса, потенціал охоплює системи матеріальних і трудових складових, які використовують для досягнення кінцевої мети виробництва, «засоби, предмети праці та робоча сила є лише можливостями, тобто потенціалом» [1].

Отже, можливо узагальнити, що економічний потенціал охоплює всі можливості (матеріальні, людські ресурси, інвестиційні ресурси тощо), що можуть бути використані для отримання результатів функціонування економічної системи.

Прогнозом в економічній сфері вважають науково або експертно обґрунтоване визначення оціночних числових значень економічних показників, їх тенденцій та закономірностей зміни на майбутні періоди. Для системи управління та адміністрування важливим завданням прогнозування є передбачення наслідків (результатів), в залежності від зміни вхідних параметрів факторів впливу. Прогнози, сформульовані на підставі суб'єктивної думки експертів, незважаючи на наявність у них певного досвіду, все одно не можуть вважатися об'єктивними. Саме тому актуалізується необхідність використання інструментів сучасних прикладних програм для складання прогнозів, що забезпечує формалізацію взаємозв'язків між окремими параметрами прогностичних динамічних моделей.

Прогностичні значення параметрів національного економічного потенціалу в системі соціально-економічного розвитку повинні базуватися на закономірностях виявлених за попередні періоди та реалізовуватися через екстраполяцію (продовження) рівнів рядів динаміки для обраних показників.

Явища і процеси, що характеризують національну економічну систему, володіють властивістю змінюватися в часі, їх можливо описати за допомогою рівнянь трендів $y=f(t)+\zeta_t$, де $f(t)$ являє собою функціональне представлення основної тенденції, тобто закономірності виявленої за попередні періоди, а ζ_t – це ступінь відхилення фактичних значень від основної тенденції. Вважають, що рівняння тренда має вигляд: « $y=f(t)+\zeta_t$, де $f(t)$ – детермінована не випадкова компонента процесу (явища), ζ_t – стохастична випадкова компонента процесу» [2].

Можливості побудови динамічних моделей та прогностичних оцінок значно розширюються і спрощуються за рахунок використання інструментів сучасних прикладних програм, серед яких однією з

найбільш широко використовуваних є Microsoft Excel. За допомогою Microsoft Excel можливо виконувати функціональне та графічне представлення основної тенденції $f(t)$, а також визначати оціночні значення для прогнозних параметрів, тобто виконувати екстраполяцію (продовження) рядів динаміки для досліджуваних показників [3].

Для виконання екстраполяції рівнів ряду динаміки повинні виконуватися наступні передумови:

- рівні досліджуваного ряду динаміки за попередні періоди часу повинні формувати основну закономірність зміни (основну тенденцію) $f(t)$ та стохастичні відхилення ξ_i ;
- арсенал математичних функцій дає можливість представити закономірності зміни будь яких соціально-економічних явищ або процесів;
- інструменти Microsoft Excel та методи математичної статистики дозволяють мінімізувати стохастичні відхилення ξ_i .

В теперішніх умовах воєнного стану в Україні, доцільно говорити не просто про необхідність побудови динамічних моделей розвитку, а про экс-пост воєнні динамічні моделі. Ех-пост – з латинської означає «після факту». В нашому випадку після факту завершення війни, наступає період відновлення, завершення якого ідентифікується із відновленням попередніх тенденцій розвитку, встановлених до моменту війни.

Перебуваючи ще у стані війни, уряд України вже активно працює над планами відновлення, які базуються на активному використанні наявного економічного потенціалу. Саме тому актуалізується питання розробки методичних підходів до оцінки економічного потенціалу регіонів України. Рациональне використання наявних та вцілілих ресурсів регіонів країни виступає запорукою забезпечення життєдіяльності населення, ефективного протікання бізнес-процесів та економічної активності регіонів.

Список використаних джерел:

1. Маркс К. Капитал : соч. // К. Макс, Ф. Энгельс. – 2-е изд. – Т. 23, 24, 49.
2. Грабовецький Б.С. Основи економічного прогнозування: [навчальний посібник]. / Б.С. Грабовецький. – Вінниця: ВФ ТАНГ, 2000. – 209 с.
3. Іртищева, І.О. Методичні підходи до оцінки рівня інноваційного розвитку регіону / І.О. Іртищева, М.І. Стегней, М.С. Михайлов // Економіка та суспільство : електронний науковий фаховий журнал. – Мукачево, 2018. – № 16. – С. 586–593.